

Terug naar Rubya's rode aarde

Oké, dan kom je dus aan op de luchthaven van Entebbe en blijkt het er stukken minder warm als in je herinnering. Behalve dat, loopt jut en jul rond met mobieltjes en zie je nergens meer vrouwen met baby's op de rug. Maar het licht op de wc doet het niet, het stinkt er ongehoord en de deur kan niet op slot.

Alles is anders en toch ook weer niet. Pas als we de bomvolle stad uit zijn, en door de buitenwijken rijden, drijven de vertrouwde geuren van houtskoolvuurtjes, brandend loof, benzine, vlees-op-stokjes, stinkende vis en rottend fruit onze neusgaten binnen. Ja, dit is ontegenzeggelijk Afrika.

Het begon allemaal veertig jaar geleden toen ik argeloos over mijn prins-op-het-witte paard struikelde, al was dat paard een rammelende fiets en de prins een student geneeskunde die in het eerste gesprek al zei, dat-ie naar Afrika wilde en op zoek was naar een blonde verpleegster. Dat sprak me niet aan. Ik wilde voor geen prijs naar Afrika, was niet blond, en ook geen verpleegster. Bovendien was hij mijn type niet. Maar toen, ineens, viel ik toch diep in de liefde en nam het leven een wending die niemand voorzien had. Vier jaar later - ik was 24, moeder van een peuter en zwanger van de tweede-, arriveerden we in deze zelfde stad en reden dezelfde route naar Kampala voor een eerste overnachting. Niet in een hotel maar bij 'witte' zusters. Alleen was het spitsuur toen minder 'spits' en de weg zo slecht dat ik me zorgen maakte over de baby in mijn buik.

Nu, zoveel jaar later op dezelfde plek, voel ik me verward. En dit is nog maar het begin! Overmorgen als de rest van het gezelschap gearriveerd is, gaan we pas naar de missiepost waar we allemaal korter of langer gewoond en gewerkt hebben. Die bestaat vijftig jaar. Wel reden tot een feestje vond de volledig geafrikaniseerde staf. Ze vonden ook dat de blanke dokters van weleer daarbij moesten zijn. Dus werd na veel heen weer bellen, mailen en praten, een 'groepje ongeregeld' samengesteld van voormalige tropenartsen, familieleden en twee religieuzen. De jongste van het gezelschap is een multicultibaby van zes maanden. De oudste een non van over de tachtig. Ergens daartussenin het doktersgezin dat als laatste vertrokken is uit Rubya. Alleen de driejarige Gert Jan is in Nederland geboren. De reis zal ongeveer 9 uur in beslag nemen, inclusief de formaliteiten aan de grens en een rituele stop bij de evenaar. Maar nu zitten we nog even in het hotel. Deze pas op de plaats komt me goed uit. Kan ik een beetje acclimatiseren en mezelf bij elkaar rapen.

Als twee dagen later iedereen gearriveerd is en de knalrode bus voorrijdt, zijn we er allemaal klaar voor. Ik zit voorin, wegens wagenziekte, en laat me dankbaar afleiden door de baby die me trouwhartig kwijlend aankijkt met grote verbaasde ogen.

De weg is onvergelijkbaar veel beter dan vroeger. We passeren als vanouds kudden geiten en geitenhoeders die er als vanouds flink op los meppen, en rijden in hoog tempo langs hutten, bananenpalmen, koffiestruiken, theeplantages en acaciabomen die stevig verankerd staan in de rode aarde. Baby Lucas gedraagt zich voorbeeldig en valt al snel in slaap nadat hij mijn schelpenketting kapot heeft gerukt. Eigen schuld dikke bult, maar ik kon zijn brede lach en vrolijke getetter niet weerstaan.

Bij het laatste stuk waar we ouderwets heen en weer geschud worden, vanwege de kolossale gaten en rotsblokken in en op het wegdek, schrikken we wakker en wijzen elkaar enthousiast herkenningspunten aan.

De zon gaat voorbeeldig onder, en in een waas van rood stof en gouden avondlicht rijden we tenslotte langs het gehucht waar ik ooit schoolscriften met een konijn op het etiket kocht voor Engelse lessen aan mijn keukenprinses. Zou ik haar terugzien??

Dan, toch nog eerder dan verwacht, het ziekenhuis. Het ziet er totaal anders uit met veel nieuwe gebouwen er tussen gepropt zodat het rabarberveldje waar ik ooit de vulling voor rabarbertaart bij elkaar plukte, is verdwenen. Ik voel me bekocht, heb mijn twijfels gehad over deze hele onderneming en wilde aanvankelijk niet mee. Want wat zou er gebeuren met mijn herinneringen? Zouden die niet verkrumelen of toch minstens verbleken in het onbarmhartige licht van de hedendaagse realiteit?

Maar de gedachte niet mee te gaan werd steeds onverdraaglijker en dus hobbelt ik samen met de anderen, de heuvel op richting doktershuis, en duw de herinneringen weg waarin ik dreig te verzuipen. De eerste schok is, dat het huis niet crèmekleurig maar hemelsblauw -welke idioot heeft dat bedacht?- tussen het groen schemert, en de tweede, veel grotere, dat het weidse uitzicht vrijwel verdwenen is: op de plek waar vroeger gras, stenen en struiken waren, zodat je tot ver over het dal kon kijken, staan nu een groot aantal kloeke bananenbomen te ruisen en te ritselen.

Tijd om er lang bij stil te staan, is er niet: we zijn met te veel zodat er een snelle verdeling plaats vindt over huizen die later zijn bijgebouwd. Tot mijn onuitspreklijke geluk kom ik met mijn lief en zeven anderen, waaronder het gezin met de drie jongens, in ons 'eigen' huis terecht. Na een chaotische en emotionele avond met veel bezoek, omhelzingen en door elkaar heen gepraat in drie talen, trekken we ons terug in de voormalige kinderkamer. Er staat een groot bed met iets te krappe klamboe zodat het even duurt voordat we in een gazon kool liggen. Vroeger waren er geen klamboes want geen muggen, zeggen we verbaasd tegen elkaar. En zakken weg in een diepe slaap.

De volgende morgen, drentelend door de openslaande deuren naar het 'balkon', - het huis is tegen een helling gebouwd -, zie ik Gert Jan met wijs gespreide armpjes als een jong veulen rondrennen. Die is 'thuis.'

Het ruikt verrukkelijk naar vers brood, door de voormalige housegirl gebakken. Want het 'geef-ons-heden-ons-dagelijks-brood', moet wel eerst zelf gefabriceerd worden! Hilde vindt het geen punt, ze is dolgelukkig dat het huis weer door 'witten' bewoond wordt, na jaren van leegstand.

De dag daarop, als we naar de festiviteiten gaan waar ellenlange toespraken gehouden worden door bisschoppen, bied ik aan terug te gaan met Gert Jan die niet te huwen is. Hij zal vaker mijn alibi worden om 'm te smeren.

Vanaf het balkon kijk ik even later recht op het dak van het speelhuisje dat ooit door ons gebouwd is. De rode kleur is na meer dan jaren brandende zon en talloze regenbuien veranderd in aangevreten grijs met roestplekken.

Destijds leek het ons decadent een stenen huisje te laten bouwen voor je kind in een land waar de meeste mensen in lemen hutten wonen. Maar dat zagen we verkeerd, werd ons verzekerd. Huizen bouwen voor je auto, dat was pas raar!

ie quote schiet me te binnen als ik even later het glooiende grasveld afzak en de vermolmd deur opentrek. De binnenkant van het kabouterpand, staart me onverschillig aan. Heel even flitst een beeld van ministoetjes op mijn netvlies en handjes die bedrijvig limonade in gestippelde kopjes schenken, terwijl nog kleinere handjes stukken koek, bedoeld voor 'visite' naar binnen proppen.

Omhoog kijkend 'zie' ik het kampeerbed op het balkon van de kleinste met een muskietennet eroverheen. Tegen de muur en tussen de spijlen van het balkon groeien passiebloemen met krullerige tentakels en heldergroen blad.

Maar het beeld vervaagt, een hagedis schiet schichtig tegen de pokdalige muur op, de baraza is leeg en ook de weelderige passiestruiken zijn verdwenen. Mistroostig sjok ik de helling weer op en ga met een bakje vers gebrande pinda's op de hoek van het balkon zitten, waar de meeste ruimte is.

De driejarige heeft inmiddels een vriendje versierd zodat ze samen rondjes kunnen rennen op het olifantsgras. Al cirkelend belanden ze in de voortuin, ontdekken het huisje en stormen naar binnen, Gert Jan voorop. Nog geen minuut later, rennen ze er pief paf poefend weer uit en laten achteloos de deur openstaan.

Gewogen en te licht bevonden. Ik voel mee met het pokdalige pand.

Het is prettig om even alleen te zijn. Herinneringen aan eenzelfde plek en eenzelfde huis te moeten delen, is verwarrend. De verhalen tuimelen over elkaar heen, staan elkaar in de weg of verdringen elkaar. Soms lopen ze synchroon maar vaak ook niet.

Diep ademhalend constateer ik dat ook hier de geuren goddank hetzelfde zijn:

houtskool, verbrand loof en de frisse mentholachtige lucht van de eucalyptusbomen die het huis aan twee kantjes omsluiten.

Ook de kleuren zijn niet veranderd: het roodbruin van de aarde, het overweldigende groen van alles wat groeit, het blauw van de lucht erboven en daar tussenin de glinsterende streep van het Victoriameer.

Waaien doet het ook nog steeds, speciaal op deze plek waar we vaak zitten te kletsen, met koffie, thee of wijn. Soms met Tanzanianen erbij die vrijwel altijd voor het laatste vertrokken gezin komen.

Het aantal dat ons nog kent, is op een hand te tellen. Dat was even slikken.

Een van hen, de oom van mijn dierbare housegirl, heeft verteld dat hij haar adres pas kort geleden heeft kunnen achterhalen: ze werkt in vluchtelingenkampen, ver weg en maakt het goed. Ik verbijt mijn teleurstelling.

Gelukig is Angela, de voormalige keukenprinses van de nonnen, er wel.

Angela kon verrukkelijk koken uit een Hollands kookboek en bakte oliebolletjes voor me. Ze ritselde ook wel eens een brood als het mijne mislukte was.

We waren tegelijk zwanger van onze zoons die drie dagen in leeftijd schelen.

De hare is vader van de multicultibaby, die tijdens de reis uren heeft zitten dommelen in de draagzak van zijn blanke moeder.

De onze woont in Berlijn met vrouw en kind. Als ze weg is, trekt Gert Jan me mee naar de beestenhokken om me de konijntjes te laten zien die er nu wonen. Tijdens ons contract zaten er varkens, geiten, kippen en eenden in de hokken en stonk het er als een beerpoot.

Daarna heeft niemand meer behoefte gehad aan varkens.

Op een ochtend word ik wakker, met een vaag gevoel dat er iets speciaals is.

Het hele huis is in diepe rust. Het is nog wat nevelig en er staat een stevige wind die de bladeren van de bananenbomen doet ritselen en ruisen. Het klinkt als het aanzwellen en terugtrekken van de zee. Het melancholieke kriesen van de raven versterkt de indruk. Als de zon iets hoger klimt, begint het zilveren lint van het Victoriameer te glinsteren alsof het met diamanten besprenkeld wordt.

Ik duw zachtjes het raam een stukje open en adem de frisse morgenlucht in. Weet ineens dat het de verjaardag is van onze jongste zoon.

En dan, tegelijk met herinneringen aan zijn geboorte, verschijnt de zon als een stralende bol boven de murmelende zee van bladeren.

Moeiteloos schiet de tekst tevoorschijn die ik talloze malen heb zitten schrijven op geboortekaartjes van bananenblad en gedroogde bougainville.

'De zon komt op, twee stemmen zingen...ben jij daar moeder? Jij mijn kind?'

Een paar uur later, stuur ik, zittend op het balkon een SMS naar Berlijn en krijg per omgaand antwoord. 'Te gek mam, dank je wel.'

Toen hij geboren werd, duurde het drie weken voordat de eerste felicitaties ons bereikten.

Nog weer later, tijdens het uur van het Gouden Licht, waait een windvlaag mijn wijnglas van tafel.

Ik veeg de scherven bij elkaar en ben volmaakt gelukkig.